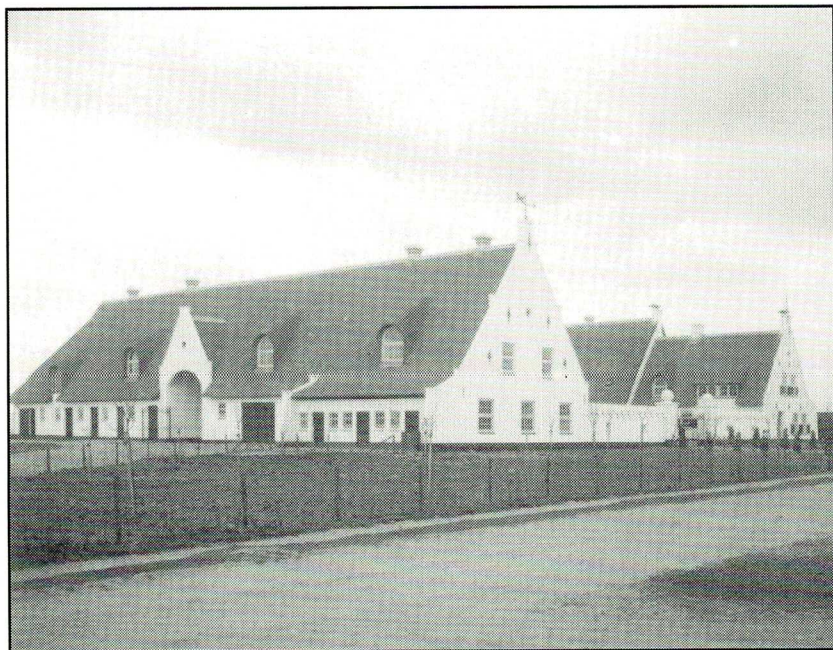

lente
A. 2003

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE
"HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

ABRAM STOKHOF DE JONG

J.W van Steendelaar

Dat een kunstenaar in eigen land – in dit geval eigen dorp – niet wordt geëerd, zoals het gezegde wil, gaat niet altijd op. Zeker niet als het gaat om Abraham Petrus (Abram) Stokhof de Jong (1911 Amsterdam – 1966 Vipiteno, Italië; begraven op de begraafplaats Sint Barbara te Utrecht) want aan deze glazenier, kunstschilder en monumentaal kunstenaar, die een groot deel van zijn leven in Soest doorbracht, zijn de tentoonstelling (opening woensdag 16 april) en de lezing (woensdag 23 april) gewijd.

Hoewel niet al zijn werk, vooral glas-in-loodramen en mozaïeken, verbouwingen en sloopwerk hebben overleefd, is er een schat aan kunstwerken bewaard gebleven, ook in Soest. Eén voorbeeld is het gebrandschilderde raam uit het voormalige politiebureau. Het bevindt zich nu in Museum Oud Soest. Zoon Frans Stokhof de Jong is bezig zo veel mogelijk werk van zijn vader op te sporen.

Abram Stokhof de Jong werd geboren in Amsterdam als jongste zoon van Lodewijk Stokhof de Jong en Helena Annart. Zijn moeder, die aan tuberculose leed, stierf toen hij nog geen drie jaar was. Als jongste van vijf kinderen kwam hij in een pleeggezin terecht. Hij was vaak ziek. Als gevolg daarvan verloor hij het zicht van zijn rechteroog en werd hij doof aan het rechteroor. Gebreken die hem niet bepaald stimuleerden tot het ontwikkelen van sociale contacten. Op anderen kwam hij over als een in zich zelf gekeerd mens. Ondanks zijn introverte karakter heeft Stokhof de Jong het tegendeel van een teruggetrokken leven geleid. Hij gaf lessen, lezingen en gastcolleges. In 1957 werd hij hoofddocent monumentale kunst aan de Academie Sint Joost in Breda en later hoofddocent aan de academie Artibus te Utrecht.

Hij zat in het bestuur van de Kunstkring Soestdijk en was in 1948 oprichter van de Volksuniversiteit Soest, waarvan hij tien jaar directeur was.

Van jongs af had Stokhof de Jong aanleg voor tekenen. Niettemin kreeg hij thuis meer dan eens te horen dat hij 'echt werk' moest zoeken. Zijn buitengewone interesse voor kunstuitingen en alles wat daaraan verwant was, liet zich echter niet verdringen. Hij bezocht exposities en op zondag was hij te vinden in de verschillende Amsterdamse musea. Hij raakte bevriend met Doris van Brederode, die op een tekenclub zat, met diens broer die Nederlandse letteren studeerde en met kunstcriticus Jan Beerends (diens zoon Arnaud houdt op 23 april a.s. de lezing in het museum). Ze trokken veel samen op. Door gesprekken van allerlei aard groeide de belangstelling van Stokhof de Jong voor kunst, cultuur, literatuur en wetenschappen.

In die tijd had hij verschillende baantjes, meestal van korte duur. In de avonduren ontwikkelde hij zijn talent door zelfstudie. Daarnaast groeide bij hem een brede belangstelling voor kunst en cultuurgeschiedenis. Die is nooit verdwenen, zelfs niet in de vakanties, herinnert zoon Frans zich; vakanties die vooral in het teken stonden van bezoeken aan steden, musea en kerken.

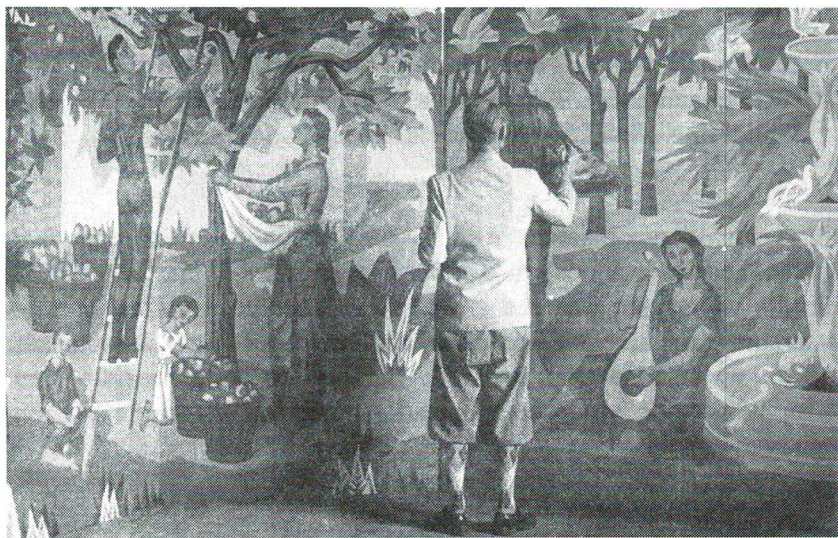
Het werk van Stokhof de Jong is representatief voor de ontwikkelingen op zowel sociaal-maatschappelijk als religieus gebied binnen de periode van voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (1930-1960).

In 1935 deed hij met succes toelatingsexamen voor de Rijksacademie voor Beeldende kunst in Amsterdam. Hij bekwaamde zich onder andere bij professor Heinrich Camperdonck in tal van facetten van de monumentale beeldende kunst. Zijn kracht lag daardoor niet alleen in glas-in-loodramen met (meestal) religieuze voorstellingen maar ook in die jaren in mozaïek en muurschilderingen. Daarnaast bleef hij zich bekwamen in tekenen en schilderen. Toen hij de academie had verlaten (1940), heeft hij enige tijd praktisch gewerkt op het atelier van glazenier Karel Trautwein in Haarlem. Daaraan kwam een eind toen zijn vriend Jan Beerends naar Soest vertrok (1941). Ook Stokhof de Jong besloot z'n spullen in te laden en mee naar Soest te gaan. Daar vond hij in een leegstaand kerkgebouwtje in een zijweggetje van de Middelwijkstraat, het Witte Paardstraatje, een ideaal atelier annex woning: een oud kerkje.

Stokhof de Jong had zelf niet voldoende geld om het oude kerkje te kopen. Eén van z'n vrienden, Vok Keijsper uit Alkmaar schoot hem de aankoopsom voor. Er moest veel aan het gebouw worden opgeknapt om het weer bewoonbaar te maken. Na de restauratie kreeg het pand de naam Het Witte Paard.

Eerste expositie in Soest

In 1941 hield hij hier zijn eerste tentoonstelling in Soest. Notabelen uit de gemeente en uit de omgeving en ieder die belangstelling koesterde kwamen een kijkje nemen bij deze onbekende nieuweling. Onder hen waren ook Hans Rupert, arts te Soestdijk, met zijn vrouw, met wie een vriendschap voor het leven ontstond. Een jaar later hield Stokhof de Jong een tweede expositie in Soest, in het gebouw Eltetho aan het Driftje. Het bestaat niet meer, nu is hier de apotheek Soest gevestigd. Bij zijn eerste expositie had hij Anne Marie (Ans) Sinnige leren kennen, met wie hij op 30 december 1942 in het huwelijk trad. Het kerkelijk huwelijk werd voltrokken in de Petrus en Pauluskerk aan het Kerkplein, in dezelfde maand waarin de parochie 250 jaar bestond. Ter gelegenheid hiervan ontwierp Stokhof de Jong een miniblاد met het feestprogramma, de lijst van pastores sinds het begin van de parochie in 1692, en de uit de parochie voortgekomen priesters. Als tegenprestatie hoefde het jonge paar niet het volle pond te betalen voor de huwelijksplechtigheid. Het huwelijk werd gezegend met zes kinderen. In 1948 verhuisde het gezin naar het Kerkpad 47, waar het naast de radio- en tv-acteur Piet Ekel kwam te wonen.

Oosterland (atelier 1955)

Sinds zijn komst naar Soest heeft Abram Stokhof de Jong zelfstandig kunnen werken. Hier heeft hij tal van kunstwerken nagelaten. Zoon Frans probeert momenteel voor een zo compleet mogelijke inventarisatie er zoveel mogelijk van op te sporen en in beeld vast te leggen. Wie werk heeft van Stokhof de Jong in Soest kent of misschien zelfs wel in bezit heeft, wordt verzocht met hem (tel. 035-6090833) contact op te nemen.

Bekend werk op Soest van Stokhof de Jong gemaakt in Soest zijn:

- 1943: Drie ramen r.k. Mariakerk te Soestdijk
- 1944: Wandschildering op baksteen, 120 m2 in de H. Familiekerk te Soest- Zuid (architect Starmans) voorstellende de Lijdende-, Strijdende en Zegenvierende Kerk,
- 1945: Raam r.k. Mariakerk Soestdijk
- 1946: Ramen r.k. kerk Soest Zuid (H. Familiekerk)
Twee ramen Mariakerk Soestdijk, later hele kerk
Raam politiebureau Soest
- 1954: Raam Christelijke Ulo Soest
Tegelmozaïek Openbare School Soest (architect H.Schneider)
- 1955: Raam Koningin Emma huishoudschool Talmalaan
(nu kinderdagverblijf Het Kasteel)
- 1958: Tegelmozaïek R.K. Theresiaschool (architect Koldenweg)
Tegelmozaïek R.K. school Titus Brandsma Soesterberg
- 1963: Schildering school Soest-Zuid (architect Van Putten)

Op ongeveer 75 verschillende plaatsen heeft Stokhof de Jong werken uitgevoerd in kerken, scholen, bedrijven, kloosters in diverse technieken en materialen. Eén van de werken die hij maakte was een groot paneel voor de raadszaal van de gemeente Oosterland (nu Duiveland op Schouwen-Duiveland). Soest adopteerde Oosterland na de watersnoodramp in 1953. Stokhof de Jong maakte geen 'rampmotief'; hij koos voor 'vrede en welvaart', uitgebeeld in enkele figuren onder een vlucht van duiven.

BRONNEN: LEVEN EN WERKEN VAN ABRAM STOKHOF DE JONG
MONUMENTAAL KUNSTENAAR (ISBN 9090124527)
GESPREKKEN MET ZOON ARCHITECT FRANS STOKHOF DE JONG.

KON. EMMA HUISHOUDSCHOOL
SOESTDIJK. '55

Nu kinderdagverblijf "Het Kasteel" (Talmalaan)

SCHERPENHOF EEN STATIG MONUMENT

Henk Gerth

Soesterberg heeft niet zoveel monumenten, maar die er staan zijn dan wel erg mooi. Zo ook het pand op de Amersfoortsestraat no 15. Het pand oogt niet alleen statig, maar is het ook. Het is ontworpen door de Larense architect J.G.van Caspel in opdracht van Mr.W.van Son uit Soest. Een vrijstaand herenhuis met een siertuin en parkeerplaats voor het pand, uitgevoerd in een neo-barokke stijl. Architectuurhistorisch van belang vanwege de kwaliteit als vertegenwoordiger van het bouwtype, de bouwstijl, de detaillering en de gaafheid van de hoofdvorm. De oprit is links van het pand gelegen met enkele solitaire bomen. Gebouwd op een rechthoekige plattegrond met bakstenen uitgevoerd, in twee bouwlagen en een zolderverdieping onder een afgeplat schildak, gedekt met Tuile-du-Nord dakpannen. De symmetrische voorgevel met in het midden onder een Serliaanse luifel, een dubbele roeden deur met roeden zijlichten en een halfroed bovenlicht, ter weerszijden geflankeerd door een kruiskozijn met louvere luiken. Het gebouw is als kantoor in gebruik, met erachter enkele grote werkhallen, die vanaf de Amersfoortsestraat niet te zien zijn.

BRON: MON.INVENTARISATIE BOEK
GEMEENTE ARCHIEF

PASTOOR RADEMAKER (1795 - 1872), deel 4.

Jan Menne

Paasfeest 1838.

Het zal het eerste paasfeest worden, dat in Soesterberg kerkelijk wordt gevierd. Pastoor Rademaker moet dan voor een poosje stoppen met het bedelen in de steden en dorpen, omdat hij op zijn post moet zijn in Soesterberg als herder temidden van zijn kudde. Hij heeft dan nog lang niet genoeg bijeengebedeld, maar wil zich toch al inzetten voor de concrete realisering van zijn nieuwe kerk. Hij wil snelheid, maar dan verslikt hij zich in de langzaam draaiende ambtelijke molens. "Ons werd 24 April (1838) nog een Koninklijk Besluit toegezonden, waarbij wij gelast werden om eene schriftelijke verklaring over te zullen maken, waarin wij beloven moesten zelfs niets van het gouvernement te zullen vragen en alles voor eigen rekening te zullen doen, dat wij bestek, tekening en begrooting ter goedkeuring moesten overleggen, zonder hetwelk ons bedreigd werd geen steen te zullen mogen leggen" Als Rademaker 6 mei 1838 alle bescheiden naar Den Haag heeft gezonden, ontvangt hij 2 juni 1838 de toestemming. Het had makkelijk in 1 week gekund, vindt hij. Maar daarmee was de kous nog niet af, want als hem op 8 juni 1838 een nieuw besluit bereikt, ploft Rademaker zowat uit elkaar, als hij daarin leest, dat hij wordt verplicht tot een publieke aanbesteding en geen onderhandse met katholieke bouwers, zoals hij die in gedachte had voorbereid. Bovendien moet hij met "den Ingenieur van den Waterstaat" in overleg treden. Hij is van mening, dat "dit besluit alle vorige in onbillijkheid en verregaande aanmatiging overtreft en met alle gezag des Aarts priesters den spot gedreven wordt. Ofschoon men deze daarvoor vroeger verantwoordelijk gesteld had, te meer was dit geheel buiten ons plan, daar wij eenige katholieken bazen van wier bekwaamheid wij ons overtuigd hielden, te vragen om naar het werk te willen inschrijven en daardoor vele onkosten, alsmede de registratie te willen voorkomen en wij mede veel beter voor de soliditeit gewaarborgd zijn zouden, dan door eenen Ingenieur". Het zit Rademaker zo hoog, dat hij zijn moeizaam bijeengebedelde centen nu ter beschikking moet stellen aan "eene Ingenieur", dat hij zich niet meer aan al die besluiten wil onderwerpen. Als de aarts priester Vermeulen op hem heeft ingesproken komt hij evenwel tot bedaren.

"Evenwel hield ik mij erbij, dat ik van den Ingenieur niets weten wilde, waarin ik ook woord gehouden heb, van de aanbesteding af, waarbij hij dan ook niet tegenwoordig was, omdat hij daartoe dan ook geene uitnodiging noch kennisgeving bekomen had".

De aanbesteding.

De publieke aanbesteding vindt 2 juli 1838 plaats en staat onder leiding van de notaris, tevens burgemeester van Soest, de heer Van Steijn van Hensbroek. Het werk wordt aangenomen door G. Vogelpoel, meester-metselaar te Utrecht voor fl. 10.600.= (laagste inschrijving). "Zijne borgen zijnde A. Piket, timmerm. te Utrecht en J.G. Blom, schilder aan de Bilt, werden door ons niet goedgekeurd tengevolge waarvan er eene opschudding onder de aannemers kwam, die riepen: De aanneming moet opnieuw plaatshebben, terwijl Vogelpoel beloofde andere borgen te zullen bezorgen, waartoe wij hem eenige dagen verleenden en ons tot borg aanwees den heer P. van den Berg te Utrecht met wien wij vrede namen zijnde deze mijnheer, dezelfde die mij in de gemeente van het toenmalige Dorstige Hartsteegje bij de collectie in de gemeente te Utrecht (en die tevens een zeer goed burger was) vergezelde, welken ik er zelf toe bewoog met hem te verzekeren van hem, wanneer er gevaar bij kwam, vroegtijdig genoeg te zullen waarschuwen. De som van 10.600 gld. was voorwaar geen hooge som, maar er was veel buiten de aanbesteding gehouden".

Erbuiten wordt gehouden:

"1e Het opzienerschap

2e Aanvoer van alle materialen en bouwstoffen

3e De geheele vloer der kerk

4e De Jube of het zangkoor

5e Het stukadooren der kerk (slechts in het ruw)

6e Het schilderen (slechts de grondverf)

7e De geheele steenen toren en het kruis enz.

8e Het leijen dak

9e Al het gegoten ijzer (wat nog ongewoon was)

10e Het metsel zand".

Het blijkt, dat de aannemers vooral opzien tegen de aanvoer van de stenen en materialen naar het zo hooggelegen Soesterberg.

"Nu had ik dan werk genoeg, sprak met den toenmaligen pastoor van Soest 1), wat ik dacht te doen om de boeren te verzoeken eenen dag met eenen wagen te willen rijden, wat echter ten zeerste werd afgekeurd met te zeggen: zij hebben reeds gegeven en nu nog te rijden, dat zou onbillijk zijn, terwijl ik zeide dat zij het gaarne doen zouden en ik het buiten zijne voorkennis en toestemming het evenwel wilde beproeven, begon ik van het begin zijner gemeente af met van den Brink tot aan den grooten toren en eer ik daar kwam, had ik reeds een 30 tal of daaromtrent, welke het met bereidvaardigheid aannamen, want ik had er bij gezegd elk slechts eenen dag, welke hen bekend gemaakt zou worden en zoo het hem dan ook al niet gelegen kwam, dat ik dan anderen zou laten verzoeken en zij dan later zelf den dag bepalen konden, dat was goed". Ook kreeg hij toezeggingen van boeren uit Hoogland, Bunnik, Vechten, Werkhoven, Stadsdam, Meern, Vleuten, Hamersveld en "Odijk, met uitzondering van Verweerde, die niet wilde".

De medewerking van zijn collega in Soest (pastoor Van Dijk 1826-1839) is niet groot. Hoewel Rademaker wat later opnieuw een vervelend voorval met dezelfde Van Dijk meldt, blijft de tegenwerking toch van incidentele aard. Ernstiger wordt het, wanneer pastoor Steenhoff aan het bewind komt. Zijn tegenwerking, waarover later meer, lijkt van structureler aard.

"Doch ofschoon dit alles zonder onaangenaamheden tot stand kwam kon men gemakkelijk bevroeden, dat het voor mij een druk geloof was en dat ik een goede lijst moest houden, wie rijden moesten en wie al gereden had. Ik moest hen steeds laten verzoeken, zooals ik dan ook die goede bereidvaardige geloofsgenooten gezegd en met hen afgesproken had, om zooveel wagens op een bepaalden dag te vragen als ik nodig had, terwijl ik eens zelfs veel meer wagens bekwam dan ik nodig en gevraagd had, wat evenwel buiten mijne schuld geschied was, want daar ik hen allen zeer beleefd behandelde en hen bij Willem van den Brink in eene kleine herberg tegen over het school liet koffij drinken en zij mede door de goede vrouw zeer beleefd behandeld werden en zij hunne paarden voederen konden, waartoe eene goede gelegenheid was en ik hen dan ook bezocht en bedankte, omdat ik zelf geen huis bezat, zoo was het voor de jongelieden een uitgaansdag.

Eens had ik 10 wagens laten vragen, naar de vervoermiddelen gerekend waarmede men het gemakkelijk had kunnen doen, terwijl er wel 30 wagens overkwamen en nog een uit eigener beweging van onder de Stadsdam; dit was het werk der jongelieden, die tot mij zeiden: Wel mijnheer pastoor wat is het jammer, dat er niet genoeg te rijden is. Ja het spijt mij nog veel meer, daar ik U nader niet meer vragen mag, en U daarna weer noodig hebben kan, daarom had ik slechts 10 wagens verzocht. O dat is niets! Dan vraagt gij nog maar eens en als men te huis er in toestemt dan komen wij gaarne nog eens. Intusschen had men den middag gedaan, zij waren bij Van den Brink zeer vrolijk geworden en ik hoorde hen reeds, toen ik hen wilde gaan bedanken, luidkeels zingen, ik keerde dus terug. Middelerwijl pakte zich eene donderbui te zamen, waarom ik te meer wenschte, dat zij vertrekken zouden, hetwelk eerst geschiedde toen het reeds begon te regenen en wel zoodanig dat zij allen, eer zij op het Hoogt bereikten door en door nat waren, zoodat zij niets beters noch anders meenden te kunnen doen dan met door die zandwegen, want er was nog geene straatweg al zingende Soest binnen te rijden en voor hun afscheid eerst nog eens in de Drie Ringen aan te leggen, waarover ik van den pastoor van Soest 1) een zwaar verwijt bekam mij toevoegende: Zoo gaat het met dat rijden, het eindigt met dronkenschap, zij waren dronken en zingende kwamen zij hier aan en toen nog in de Drie Ringen enz. waartegen ik mij goed verdedigen kon.

Maar wat ik nog vroeger had kunnen zeggen, dat de boeren in onze omgeving zich bereid verklaard hadden, ik mij bij de heer Kastelein te Utrecht woonachtig, die de tollén in pacht had, vervoegde om hem te verzoeken de tollén vrij te willen geven, hetgeen ZEd. mij met bereidvaardigheid toestond, waardoor wij op nieuw veel uitwonnen, hoewel wij aanvankelijk maar eene tol hadden te passeren aan het Huis ter Heide, hadden wij er weldra nog eenen meer aan de Bilt, vermits de sluis aldaar, om ons onbekende redenen zoo spoedig gesloten werd".

"Intusschen hielden de boeren en de Heer Kastelein woord als goede katholieken, hoeveel moeilijker alles, alles van de Bilt voor de Sluis af te halen was, echter niet zonder moeite van mijnen kant, daar men niet genoegzaam zal kunnen bevatten welk geloof, welke drukte mij alle die dingen aanbragten om alles gaande te maken en te houden zonder dat mij daartoe iemand ter hulpe kwam.

Het was immers in den druksten tijd der boeren in den zomer, waarbij de zorgeloosheid des aannemers, die nog jong en eenigzins gemakkelijk mij met de slag waarschuwde, ofschoon hij niets anders uitrigte, terwijl hij verplicht was mij 2 à 3 dagen te voren te moeten waarschuwen met baas Piket, die nog jonger en: mede niet lang baas zijnde, hier steeds per rijtuig aankwamen. Meermalen bracht ik hen onder het oog, dat zij jonger en vlugger dan ik dien weg als jonge bazen zoo goed als ik te voet konden afleggen en dan wat meer op het werk konden wezen, en dat zoo zij al meenden niet het geringste meer behoeften te moeten medewerken, ten minste dan toch zorgen moesten dat er bouwstoffen genoeg voorhanden waren opdat het volk niet behoefde ledig te loopen, zoals het al eens gebeurde tot hunne eigene schade. Daar ik toch alleen te zorgen had en nooit in gebreke bleef mijn woord na te komen al moest ik de weg driemaal loopen, en zo moest ik ook dikwijls te voet van Utrecht terug".

De eerste steenlegging.

Alvorens ik hier doorga met de letterlijke tekst van pastoor Rademaker wil ik de lezer(es) erop attenderen, dat wat nu volgt van grote betekenis wordt. Rademaker loopt in deze passage namelijk al vooruit op de liberalisering, mogelijk gemaakt door Thorbecke's wetgeving. Wat echter liberalisering zou moeten zijn krijgt door de regeltjes in Soesterberg een averechtse uitwerking. "Op den 26 Julij 1838 werd den eersten steen gelegd onder eene opgeslagen tent met vlaggen voorzien door Jonkheer C. Theodorus Jan Bosch van Drakesteijn, alvorens Aartspriester G.A. Vermeulen eene plegtige zingende mis in de noodkerk gecelebreerd had (etc, etc)., waarna men allen in priestergewaad van uit de noodkerk processie's gewijze den straatweg overtrok naar de tent om den eersten steen te wijden, niet vermoedende, dat deze handeling geene 18 jaren later zoude aangerekend worden als eene misdaad, zoodat men geregeterlijk zoude worden vervolgd als men zich in priester of kerkgewaad aan den publieken weg vertoonen durfde, terwijl men in het jaar 1838 zonder angst en nadenken over den publieken weg durft gaan en de dooden op het noodkerkhof, dat eenige roeden van de straat gelegen was in kerkelijk gewaad zonder de geringste vervolging met alle noodige ceremoniën volgens de ritus onzer kerk begraven kon".

Na deze plechtigheid wordt "een looden digt gesoldeerd kistje in een muur van de nieuwe kerk gemetseld, waarin een perkament, waarop in het latijn de hele plechtigheid compleet met de namen der aanwezigen wordt weergegeven. Wat opvalt is, dat de naam van de pastoor van Soest ontbreekt.

"Na deze plechtigheid werden in het Oudehuis in mijne opkamer eenige ververschingen aangeboden en eene tafel in de boerderij in het voorhuis dwars door het vertrek aangerigt, omdat de familie Bosch van Drakestein in het oude huis niet verkoos te eten, hetwelk ik niet afkeuren kon vermits de balken van mijne kamer zeer vermolmd waren en wij met al de gasten er wel door hadden kunnen vallen. Ik had dus op last van de oude Mevrouw Bosch van Drakestein aan het huis ter Heide eene zogenaamde koude tafel laten bereiden, omdat ik daartoe geene gelegenheid bezat".

De bouw van de nieuwe kerk.

"Nu was de eerste steen gelegd en begonnen mijne bezigheden en zorg met den dag te vermeerderen, want daar de Aartspriester Vermeulen mij het oppertoezigt over alles tegen mijnen wil had opgedrongen en ik tevens met de heer Kram, architect, eene overeenkomst sloot, dat ik de architectuur van het inwendige van de geheele pastorie van den kelder tot den zolder toe mogt hebben, onder voorwaarde dat ik in de bouworde van het uitwendige niet hinderlijk mogt wezen, waardoor ik omdat het geen gewoon huis zijn noch worden kon en men zich in alles naar de kerk te regelen had, de pastorie zoo goed en gemakkelijk mogelijk inrigten wilde en om de smalte der kamers te voren berekende, waar bijv de ledikanten enz. geplaatst kunnen worden. Wel had de pastorie beter en de kamers ruimer of althans breeder mogen wezen, maar men moest altijd de breedte berekenen welke men bezat, want waren de kamers vier voeten breeder geweest dan had de kerk twaalf voeten wijder moeten zijn, hetwelk haar geheel misvormd zoude hebben; zelfs was zij naar hare lengte reeds breed genoeg om haar naderhand langer te kunnen maken, met de woning uit te breken en dat gedeelte mede nog aan de kerk toe te voegen als de kerk te klein mogt worden door de vermeerdering der geloovigen het als dan gemakkelijker zijn zoude een huis voor den pastoor te bouwen dan een stuk aan de kerk te lappen".

"Intusschen wenschte men met spoed te arbeiden om zich voor alle veroorzaakte veranderingen schadeloos te stellen en ware het doenlijk de muren nog voor den winter op de hoogte te hebben en alles met de kap te dekken, hetwelk voorlopig met pannen geschieden zou. Daarom mogt ik mij dus geenen dag meer verwijderen want als dit ook al eens geschiedde moest ik soms datgene laten afbreken, wat bij mijne afwezigheid gemetseld was. Ik moest dus nu voor alles zorg dragen; als ook voor het kalk maken, wartoe ik eenen man uit de gemeente Christiaan van Breukelen had opgezocht, die een goed katholiek en kalkbouwer zijnde, zoodat ik meende hem dus te kunnen vertrouwen en hem last gaf, dat zoo men enig bedrog wilde gebruiken hij er mij dadelijk kennis van geven zou, hetwelk dan ook al eens geschiedde. Ik begaf mij daarop dadelijk ter plaatse, waar de specie verbruikt werd en daarna den meester knecht vraagde, den kalkbouwer liet komen en hem bedreigde weg te zullen jagen (om hem niet te verraden) en ik uit zijne houding de zaak gemakkelijk bemerken konde, den meesterknecht duchtig doorhaalde en alles wat niet met opgegeven specie gemetseld was, liet afbreken, zoals de binnen kolommen der toren. Ik haalde den aannemer er verder scherp over door en vroeg hem of de meesterknecht dit op zijn bevel gedaan had, en zeide dat ik hem voor dezen keer nog eens door de vingers zien zoude, doch wanneer ik wederom iets dergelijks bemerkte dat ik hem dan niet langer op zijn werk zien wilde. De aannemer zeide hierop: de kalk en het cement zijn daar, het is aan U te ordineren. UE. kunt de specie zoo vet laten maken als gij wilt; waarop ik antwoordde dat ik mij hield aan de verhouding die in het kalkhok was aangeplakt, maar dat zij ook juist zoo zijn moest. Ook had ik dagelijks van de gemaakte metselspecie in glazen op mijne kamer, welke in water gedaan en doorgevoerd alle deelen zich afscheidden, waardoor de verhouding juist te zien was.

Niettegenstaande al mijne voorzorgen werd ik echter bij den Aartspriester aangeklaagd, dat ik, ofschoon ik op alles zeer goed acht gaf in het kalk maken geen erg waan scheen te hebben, en juist had ik daar voor de meeste zorg en wilde daarom niet altijd in het kalkhok zijn om geenen argwaan te geven en om den man niet te verraden met welken ik in afspraak stond en deze aanklagt was juist gedaan door iemand welke om zijne onervarenheid was weggezonden en ik hem meermalen had laten afbreken, wat hij gemetseld had" 2).

(wordt vervolgd)

1) PASTOOR VAN DIJK TE SOEST 1826-1839.

2) PASTOOR RADEMAKER: BESCHRIJVING VAN DE OPRIGTING DER STATIE EN HET BOUWEN DER KERK EN PASTORIE VAN SOESTERBERG MET VERMELDING VAN HETGENE, WAT DAAROP BETREKKING HEEFT.

DE FAMILIE VAN HOFSLLOT (2)

G.J.M. Derks, werkgroep genealogie, m.m.v. Ton Hartman

In het vorige nummer zijn de oudste generaties behandeld; in dit en het hierop volgende nummer komen de jongere generaties aan bod. Alle nog levende leden van de familie Van Hofslot stammen af van de broers *Gerrit van Hofslot* (1817-1896) en *Arie van Hofslot* (1821-1892). Beide broers vonden hun bruid op de even verderop in de Birkst richting Amersfoort gelegen boerderij 't Lange Huijs: Gerrit trouwde in 1857 met *Marretje Wantenaar* (1832-1866) en Arie in 1853 met haar oudere zuster *Maria Wantenaar* (1829-1915). Dit waren twee huwelijken tussen achterneef en achternicht: de grootmoeders Aaltje van Hofslot-van Doorn en Maria Wantenaar-van Doorn waren zusters! Gerrit en zijn nakomelingen - "*De Hofslotten van Hinlopen*" - worden in dit nummer behandeld. In de volgende en laatste aflevering komen Arie en zijn nageslacht aan de orde ("*De Hofslotten van Vosseveld*").

Gerrit van Hofslot en Marretje Wantenaar

Gerrit ofwel op zijn Soesders "*Gart*" van Hofslot (1817-1896) was de tweede zoon van Peter van Hofslot en Cornelia Stalenhoeft. Hij werd landbouwer op Hinlopen en was alweer de vijfde generatie van deze familie die hier boerde. Voor zijn huwelijk was hij boerenknecht, zoals de meeste Soester boerenzoons. Voor het boerenwerk was het niet verkeerd een tijdje onder een vreemde heer te dienen. In 1836 - hij was toen 18 jaar oud - werd hij gekeurd voor de Nationale Militie (militaire dienst). Uit het daarbij horende signalement blijkt ondermeer dat hij blond haar en blauwe ogen had, terwijl bij de "merkbare teekenen" het woord "sproetig" is ingevuld! Bij de loting kreeg hij het ongeluksgetal 13 toegewezen, hetgeen hem tot de dienst verplichtte. In die tijd lieten de rijke Soester boerenzoons zich echter doorgaans tegen betaling vervangen door andere jongemannen, veelal afkomstig uit minder draagkrachtige gezinnen. Ook voor Gerrit werd dit zo geregeld.

MODEL LITT. L. L.
Art. 200 der Wet van 1817.

GRATIS.

NATIONALE MILITIE.

PROVINCIE UTRECHT.

Certificaat.

De COMMISSARIS DES KONINGS in de Provincie Utrecht,
verklaart, dat *Soest van Hoopsloot*
geboren te *Soest* den *1 November 1817*.
van beroep *boerenknecht*
Zoon van *Peter Gruitse*
en van *Annalia Salenboer*
van beroep *daghuurder* wonende te *Soest*
in den jare 1836 binnen de gemeente van *Soest*
voor de Nationale Militie is ingeschreven, dat aan hem vervolgens
bij de loting is ten deel gevallen het nummer *13*
hetwelk hem tot den dienst verplichte, hij daaraan heeft voldaan,
door het in dienst stellen van eenen *plaatwinger*.

SIGNALEMENT.

Lengte 1 *El 6 Pl. 7 Dm. 0 St.*
Aangezicht *ornat*
Voorhoofd *ronde*
Oogen *blauw*
Neus *lang*
Mond *groot*
Kin *ronde*
Haar *blond*

Wenkbrauwen *is*

Merkbare teekenen *groot*

Handteekening

G. van Hoopsloot

Geregistreerd No. 525

Gegeven te Utrecht den *21 April* 1857.

De COMMISSARIS DES KONINGS voornoemd

J. C. A. Salenboer

M. van der Meer

Gerrit bleef na het overlijden van zijn vader achter met zijn vrijgezelle zuster Grietje. Hij trouwde enkele maanden voor zijn veertigste verjaardag met zijn bijna 15 jaar jongere achternichtje Marretje Wantenaar. Gerrit en Marretje kregen tussen 1858 en 1865 zes kinderen. Daarvan werd de jongste dochter Gijsbertha genoemd, naar Gerrit's één jaar eerder overleden zuster Gijsbertha van den Deijssel-van Hofslot. Dit kind werd overigens maar ruim vier maanden oud. Op 17 maart 1866 overleed Marretje, daags voor haar 34e verjaardag. Gerrit bleef achter met vijf kleine kinderen: Kee, Jansje, Willem, Aaltje en Nelletje respectievelijk 7, 5, 4, 3 en 2 jaar oud. Zijn schoonzus Lijsje Wantenaar kwam het moederloze gezin enige tijd bijstaan.

Hoe ging het verder met het gezin op Hinlopen? Aangezien vader Gerrit niet meer hertrouwde zal hij met behulp van familie, meiden en knechten zijn gezin en bedrijf draaiende hebben gehouden. Zelf vond hij vanaf ca 1869 de tijd om als raadslid deel uit te maken van het gemeentebestuur. Hij bleef dit ruim 20 jaar. In 1878 kocht hij van de familie Wolff het westelijke deel van de naast zijn boerderij gelegen landerijen van de in 1877 afgebrande buitenplaats Hofslot, inclusief het voormalige koetshuis.²⁰

Bidprentjes Gerardus van Hofslot en Martha Wantenaar

De jongste dochter *Nelletje* overleed in 1883, ruim 19 jaar oud. *Jansje van Hofslot* (1861-1914) trouwde in 1884 met haar achterneef Piet Hilhorst, alias Piet van Riek. Zij werd moeder van veertien kinderen en grootmoeder van wel 92 kleinkinderen. Geen wonder dat de Piet-van Rieken-familie in, maar ook buiten Soest zo bekend was en nog altijd is. Piet en Jans boerden aanvankelijk op Middelwijk (Kerkpad Zz 67), maar verhuisden in mei 1912 naar Jonkershofstede (Lange Brinkweg 52), herbouwd in 1906. Jansje werd slechts 52 jaar oud en overleed in maart 1914 aan de gevolgen van een verwaarloosde kou. Haar oudste zuster *Kee van Hofslot* (1858-1951) trouwde in 1886 met Piet van Roomen. Ook dit was een huwelijk tussen achternicht en achterneef! Zij boerden aanvankelijk op de Grote Melm, later op de boerderij op de hoek van de Raadhuisstraat en het Kerkpad Nz.

Gerrit van Hofslot bleef achter op Hinlopen met zijn zoon Willem en dochter Aaltje. Intussen liet Gerrit nabij het koetshuis van Hofslot een nieuwe boerderij bouwen, door het aannemersbedrijf van Hermanus van Schadewijk van de Korte Brinkweg. In de voorgevel is een gedenksteen geplaatst met de tekst: "De eerste steen gelegd door G. van Hofslot oud 73 jaar den 18 juni 1891". Mogelijk waren alle veranderingen wat teveel van het goede voor dochter Aaltje: zij vertrok in maart 1892 naar Rosmalen, vermoedelijk om daar verpleegd te worden.

De in 1891 gebouwde boerderij op Hofslot (Birkstraat 113, Soest)

De Hofslotten, dat wil zeggen vader Gerrit met zijn zoon Willem, inmiddels getrouwd met Antje Kuijper, betrokken de nieuwe boerderij in het voorjaar van 1892. Tot op heden heeft niemand ons kunnen vertellen waarom zij de voorvaderlijke boerderij - dan al ruim 200 jaar bewoond door de Hofslotten - verruilden voor de nieuwgebouwde boerderij op Hofslot. Bij de scheiding van de boedel werd Hinlopen toebedeeld aan dochter Jansje en haar man.²¹ Zij verkochten de boerderij nog datzelfde jaar aan zijn zwager en zuster Aart Kok en Nelletje Hilhorst, waarmee "de Kokken" hun intrede deden op Hinlopen.²² Dochter Aaltje van Hofslot was in maart 1893 vanuit Rosmalen teruggekeerd naar Soest. Zij woonde nog ruim zes jaar bij het gezin van haar broer Willem en overleed in oktober 1899, bijna 37 jaar oud. Vader Gerrit werd 78 jaar en overleed op nieuwjaarsdag 1896.

Willem van Hofslot en Antje Kuijper

Willem van Hofslot (1860-1945) was in Soest beter bekend als "Willem van Gart". Hij trouwde in januari 1892 met Antje Kuijper (1867-1949), dochter van Frans Kuijper en Nelletje van Roomen van het Kerkpad Nz. Voor haar neven en nichten was zij "Ante-meu".

Willem van Gart was in Soest een boer van enig aanzien. De nieuwe boerderij op Hofslot werd met bijna 15 ha land zijn eigendom bij de boedelscheiding in 1893. In Soest was hij een van de boeren met een eigen stier. Willem was ook betrokken bij de oprichting van de Soester Boerenleenbank op 9 januari 1906. Hij was de eerste secretaris van het bestuur en bleef dit tot in 1934. Na veertig jaar bestuurslid te zijn geweest bedankte hij met ingang van 1 januari 1946 wegens ziekte en hoge ouderdom. Op 83-jarige leeftijd kon hij blijkens enkele bewaard gebleven brieven nog vlot met de pen overweg! Nadat zoon Frans in 1935 de boerderij overnam vertrokken Willem en Antje naar een burgerwoning aan het Kerkpad Zz 23, dichtbij de Korte Middelwijkstraat. De laatste jaren van hun leven brachten zij door op Nieuw-Mariënborg.

Willem en Antje hadden zes kinderen, twee zoons en vier dochters. De twee oudste dochters verlieten als eersten het ouderlijk huis. *Nel van Hofslot* (1895-1989) trouwde in 1924 met Piet Kuijer (1889-1984), landbouwer in De Slaag te Hoogland. Beiden zijn op Molenschot in Soest overleden. *Mart van Hofslot* (1900-1963) trouwde in 1925 met Gijs Hilhorst (1887-1971), landbouwer aan de Langesteeg te Hamersveld.

De oudste zoon *Gart van Hofslot* (1893-1984) was volgens zijn bidprentje klein van stuk maar sterk van lichaam en geest. Voor zijn huwelijk vervulde hij zijn militaire dienstplicht. Gart trouwde in 1930 met *Bartje Voskuilen* (1902-1979) uit Stoutenburg. Haar ouders - *Gijsbertus Voskuilen* en *Rijkje van den Heuvel* - boerden daar op het erf *Strijdhorst*. Voor Gart werd in 1929-1930 een nieuwe boerderij gebouwd aan de *Peter van den Bremerweg* nr. 15, destijds nog *Zwarteweg*. De boerderij kreeg de naam "*Willems's Hoeve*", naar de vader van Gart. De bouw werd verzorgd door aannemer *Chr. Uijland*. De stenen werden per boot over de *Eem* aangevoerd en gelost bij de *Kleine Melm*. Het complex omvatte behalve de boerderij ook een varkensschuur, wagenloods en een vijf-roedige hooiberg. Gart had er gemiddeld zo'n 15 melkkoeien, de nodige varkens en 100 à 150 kippen. Het gezin telde vier kinderen, drie zoons en een dochter.

Familie Van Hofslot-Kuijper. Zittend, v.l.n.r.: Bartje Voskuilen, Willem van Hofslot, Antje Kuijper, Bet van Hofslot. Staand, v.l.n.r.: Gart van Hofslot, Piet Kuijper, Nel van Hofslot, Gijs Hilhorst, Mart van Hofslot, Anton van Daatselaar, Kee van Hofslot, Jan Brouwer en Frans van Hofslot.

Zoon (Gijs)bertus (1933) overleed in 1947 in het R.K. St. Elizabethziekenhuis in Amersfoort aan de gevolgen van een blindedarmontsteking. In de jaren zestig nam zoon Johan (1937) de boerderij over. Op 26 april 1974 brandde het achterhuis geheel af, terwijl ook het woonhuis schade opliep. Johan verplaatste zijn bedrijf naar de A.P. Hilhorstweg. Gart en Bartje woonden nadat zij de boerderij verlieten aan het Kerkpad Nz nr. 42, ter hoogte van de pannenkoekenboerderij. Gart bracht zijn laatste levensjaren door op Molenschot.

Bet van Hofslot (1901-1979) trouwde in februari 1927 met Jan Brouwer (1905-1991), landbouwer en veehandelaar op het erf Netelenburch aan het Zuidereind te Baarn. Volgens de familieoverleveringen werd het weer op de dag van de bruiloft zo slecht dat een deel van de gasten min of meer noodgedwongen moest blijven overnachten op de boerderij "Hofslot". In allerijl werden slaapplekken ingericht en de bokken en geiten van elkaar gescheiden. Ook het bruidspaar ontkwam niet aan deze maatregel. Toen het huwelijk van zijn dochter kinderloos bleef, mijmerde Willem van Hofslot op zijn oude dag wel eens dat dit wellicht het gevolg was van de verstoorde huwelijksnacht!

Op Netelenburch is de naam van Bet nog terug te vinden op een gedenksteen in de bij de boerderij staande schuur. Deze schuur werd in oktober 1940 herbouwd, nadat de oude schuur ten tijde van de oorlogsdreiging begin 1940 moest verdwijnen omdat deze in het schootsveld stond. Hoewel Jan Brouwer van het goede leven hield en graag een borrel dronk, nam hij zijn verantwoordelijkheid wel. Gedurende de oorlogsjaren was hij zeer actief in het verzet. Zo was hij hoofdverspreider van illegale lectuur als *Het Parool*, *Vrij Nederland*, *Trouw*, *Oranje*krant, *De Waarheid* en *Je Maintiendrai* en was hij onder andere betrokken bij een wapendropping en een overval op het Soester distributiekantoor. Op 2 augustus 1943 werd hij echter opgepakt en samen met zijn vrouw naar het concentratiekamp gebracht. Uit die tijd zijn enkele brieven bewaard gebleven, waaruit onder meer blijkt dat haar moeder Antje Kuijper destijds zwaar ziek was en bediend. Bet werd enkele maanden later vrijgelaten en kwam op 23 december vanuit het kamp in Vught naar huis. Jan verbleef bijna twee jaar in Duitse concentratiekampen en arriveerde - broodmager van alle doorstane ontberingen - op 19 juli 1945 in Soest. Voor zijn vele verdiensten tijdens de oorlogsjaren werd hem het Verzetshedenkingskruis uitgereikt. Na de oorlog pakte hij het boerenwerk en de veehandel weer op, maar het ging hem niet voor de wind. De door alle omstandigheden wellicht wat verwaarloosd geraakte eeuwenoude boerderij werd in 1951 verkocht aan de familie Van den Hengel.

Jan en Bet vestigden zich toen aan de Lange Brinkweg 12 in Soest, van waaruit hij zijn veehandel voortzette. Toen de Gemeente Soest rond 1975 het slachthuis wilde afstoten nam Jan de exploitatie over; hij had toen al de leeftijd dat de meeste mensen het rustig aan doen. Tot op hoge leeftijd bleef hij betrokken bij de handel. Hij overleed in 1991. Aan het leven van Bet was al in september 1979 een abrupt einde gekomen door een noodlottige val van het balkon.

De jongste dochter *Kee van Hofslot* (1902-1998) trouwde in 1931 met Anton van Daatselaar (1901-2002) van Groot Krakhorst in Hamersveld. Anton en Kee boerden aanvankelijk op "Elk Plezier" aan de Zwarteweg in Leusden, maar verhuisden omstreeks 1949 naar "De Beek" onder Asschat. Anton en Kee hadden een gezin met negen kinderen. Beiden werden hoogbejaard; zij waren maar liefst 67 jaar getrouwd. Kee werd 95 jaar en overleed in mei 1998; Anton werd zelfs 100 jaar en is in maart 2002 overleden.

Zoon *Frans van Hofslot* (1898-1953) bleef thuis op de boerderij. Hij trouwde in 1935 met Marie Mocking (1902-1973) uit Cothen. Beider vaders kenden elkaar van de veemarkt in Utrecht en langs deze weg moet het eerste contact zijn gelegd. Frans en Marie kregen drie kinderen, waarvan de jongste zoon Cornelis (1941) maar twee dagen heeft geleefd. Toen vader Frans overleed was de oudste zoon Wim (1937) nog maar net 16 jaar oud. Samen met zijn moeder en zuster Sien wist hij het bedrijf draaiende te houden met behulp van de familie en een knecht. Wim en Sien zijn beiden in 1961 getrouwd. Wim van Hofslot heeft toen de ouderlijke boerderij overgenomen. Hij had de eerste koe in Soest die een levensproduktie van 100.000 kilogram melk wist voort te brengen!

NOTEN: (GAA=GEMEENTEARCHIEF AMERSFOORT)

20. GAA, NOTARIEEL ARCHIEF, INVNR. AT056H017 (NOTARIS G.A. VAN WERKHOVEN), AKTE 1988, VERKOOP DD 8.11.1878.
21. GAA, NOTARIEEL ARCHIEF BAARN, INVNR. 483 (NOTARIS F. PEN), AKTE 1724, BOEDELSCHIEDING DD 27.05.1893.
22. GAA, NOTARIEEL ARCHIEF BAARN, INVNR. 483 (NOTARIS F. PEN), AKTE 1800, VERKOOP DD 30.12.1893.

DE “OMDOPING” VAN DE VERLENGDE POSTWEG IN GENERAAL WINKELMANSTRAAT

Joop Piekema

Vijftig jaar geleden – om precies te zijn op 27 december 1952 - kwam Generaal Henri Gerard Winkelman, op 76 jarige leeftijd, in zijn woonplaats Soesterberg te overlijden. Hier had hij zich met zijn gezin in 1934, enigszins verbitterd, gevestigd – kort ervoor was hij, tengevolge van een conflict, ongevraagd ontslagen uit de militaire dienst. Het woonadres van de familie Winkelman, Amersfoortsestraat 71 B, draagt tot op heden dit nummer. Toen de regering aan generaal Winkelman eind januari 1940 het opperbevelhebberschap van het Nederlands Leger aanbood, was dat voor hem een volkomen verrassing. Hij had zijn militaire uniformen al tot tuinjasjes verknipt! Op 5 februari 1940 volgde hij generaal Reijnders op, die - zonder decoratie, extra pijnlijk! – na ernstige conflicten de laan uit was gestuurd.

Het moedig en onwankelbaar optreden van Generaal Winkelman, zowel tijdens de meidagen van 1940 als in de eerste weken van de bezetting, had tot gevolg dat hij al in de zomer van 1940 in krijgsgevangenschap naar Duitsland werd afgevoerd. Hieruit keerde hij, na de bevrijding, heelhuids naar Soesterberg terug.

Op 4 oktober 1945 zonden B&W van Soest een schrijven naar generaal Winkelman met de volgende inhoud: “Hierbij delen wij Uwe Excellentie mede, dat de Buurtvereniging “de Verlengde Postweg” te Soesterberg ons verzocht heeft de benoeming van den Verlengde Postweg te uwer eere te wijzigen in Generaal Winkelmanweg. Gaarne zullen wij daartoe onze medewerking verleen, doch alvorens daartoe over te gaan, zouden wij het zeer op prijs stellen van u te mogen vernemen of u zich hiermede kunt vereenigen”.

Het instemmend antwoord van Generaal Winkelman is hierbij afgedrukt.

Op 10 november 1945 besloten B&W, uitoefenende de bevoegdheden van de gemeenteraad (de ingestelde noodraad zou voor het eerst op 15 november 1945 bijeenkomen) – ter ere van Generaal H.G.Winkelman, “zulks ter waardeering voor dienst krachtige houding als Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht tijdens de Oorlogsdagen in 1940” met ingang van heden de Verlengde Postweg te veranderen in Generaal Winkelmanstraat”.

GENERAAL H. G. WINKELMAN

Dit

Soesterberg 7 oct 45.

- 2.07.1952

Van Burgemeester en
Wethouders van
Soest.

Met bijzondere belangstelling
nam ik kennis van Uw schrijven
dd 3 oct jl. afd 14-1749.

Waar ik in het voorstel van de Pruisen-
vereniging „De Verlengde Porckweg“ een
blijk van woondering meer te mogen zien
voor hetgeen de voormalige Nederlanden
naar weermacht met de haar ter dienste
staande middelen nog heeft weten te
presteren, verheug ik mij daar ten
reukte over en zal ik de voorgestelde
naamswijziging op hooger bijz stellen.

De Generaal,

H. G. Winkelman.

De heer J.A. Luijf, hulpsecretarie-ambtenaar te Soesterberg, was tevoren benaderd om in overleg met de verenigingen in Soesterberg een plan te ontwerpen, "opdat den naamsverandering met eenige plechtigheid zal geschieden, waarbij verzocht zal worden de onthulling door Generaal Winkelman zelf te doen plaats vinden".

Het door de heer Luijf opgemaakte "verslag van de feestelijke omdoping van de Verlengde Postweg in Generaal Winkelmanstraat op 10 november 1945" is interessant genoeg voor publicatie:

"Om drie uur in de namiddag werd Generaal Winkelman met echtgenote en dochter per auto door den heer Luijf afgehaald van zijn woning Amersfoortsestraat 71 B.

Op de hoek Kampweg-van Maarenstraat stond de R.K. Harmonie "Sint Jozef" opgesteld en onder muziekbegeleiding van bovengenoemde Harmonie werd de Generaal gebracht naar het te onthullen straatnaambord bij de R.K.School.

Ter verwelkoming waren hier aanwezig o.a. Burgemeester A.L. des Tombe, de Wethouders Gasille en Hilhorst en de Gemeentesecretaris J.G. Batenburg. Een zeer groot aantal inwoners had zich in een wijde boog om het te onthullen bord verzameld. De bewoners van de straat hadden de vlaggen uitgestoken, terwijl het te onthullen bord met bloemen en vlaggen op keurige wijze was versierd.

Onmiddellijk na aankomst van de familie Winkelman sprak de heer Luijf een kort welkomstwoord namens de inwoners van Soesterberg. Hij dankte den generaal voor de eer hier zelf bij de omdoping aanwezig te zijn. Het is een groot voorrecht voor de Soesterbergers Generaal Winkelman onder hun inwoners te tellen. De heer Luijf roemde de eenvoud van den Generaal en dankte hem voor de moedige houding tegenover de Duitse indringers na de capitulatie op 14 mei 1940. Het gevolg van deze houding was dan ook dat Generaal Winkelman al heel spoedig in krijgsgevangenschap werd weggevoerd. De Soesterbergers hebben in die tijd met hun Generaal meegeleefd.

Vervolgens nam de Burgemeester het woord om namens de Gemeente Soest zijn grote dankbaarheid te uiten voor de toestemming van de Generaal om deze straat naar hem te mogen noemen, om hiermede te eren het Nederlandse leger en den persoon van den Opperbevelhebber, die onder de moeilijkste omstandigheden de strijd tegen de oppermachtige vijand dapper aanvaardde.

Toen de overmacht te groot bleek en de vijand zich niet ontzag de onschuldige burgerbevolking in de strijd te betrekken, had Generaal Winkelman de moed om de strijd te staken. Doch hiermede was zijn taak nog niet afgelopen. Door zijn onverzettelijkheid werden de ogen van het Nederlandse Volk geopend, dat eerst gevaar liep onder de druk der bezetters in doffe apathie te verzinken, doch daarna spoedig tot verzet werd opgewekt. Tijdens Uw gevangenschap heeft Soesterberg met U meegeleefd. Hierna richtte de Burgemeester enige hartelijke woorden tot Mevrouw Winkelman, die het vele oorlogswee met de Soesterbergers heeft meegemaakt. Tot slot nodigde de Burgemeester den Generaal uit het straatnaambord te willen onthullen.

De Generaal gaf aan deze uitnodiging gevolg door het witte doek, dat met oranje koorden om het naambord was bevestigd, te verwijderen. Ondertussen speelde de Harmonie plechtig het Wilhelmus, dat door allen onder diepe stilte werd aanhoord.

Daarna sprak Generaal Winkelman zijn dank uit tot Burgemeester en Wethouders van Soest en de bewoners van Soesterberg voor hun tegenwoordigheid en tot beide sprekers voor de vriendelijke woorden tot hem gericht. Ik heb deze hulde gaarne aanvaard, omdat ik hierin, volgens de eigen woorden van den Burgemeester, een uiting van waardering zien mocht voor de voormalige Nederlandse Weermacht. De dag van de capitulatie in Mei 1940 is de donkerste dag geweest in de militaire loopbaan.

De Generaal sprak zijn wens uit om ook de laatste jaren van zijn leven in deze mooie omgeving te mogen doorbrengen. Hij wenste de gemeente Soest, in het bijzonder het dorp Soesterberg, veel bloei en voorspoed toe.

Hierna had nog een treffende hulde plaats. Een drietal in het wit geklede meisjes, namelijk Riki Lensink, Cobi Spier en Geurtje van Ginkel, boden den Generaal bloemen aan, namens de Buurtvereniging. Dit werd door Generaal Winkelman zichtbaar op prijs gesteld. Hij onderhield zich dan ook enige tijd hartelijk en ongedwongen met de meisjes.

Vervolgens werd nog door den Heer Wegman namens de buurtvereniging "Generaal Winkelmanstraat" het woord gevoerd.

De heer Wegman memoreerde, dat de bewoners van deze straat in de vijf jaren van bezetting steeds goede Vaderlanders zijn gebleven. Op deze kilometerlange weg heeft men steeds de liefde voor Koningin en Vaderland warm gehouden. Deze liefde is nu door de naam van Generaal Winkelman aan onze straat te verbinden, in een vorm gegoten, die ook nog aan het nageslacht zal getuigen.

Wij zijn er trots op bewoners van de Generaal Winkelmanstraat te zijn. Wanneer wij deze naam lezen, zal zij ons herinneren aan een groot Nederlander, wiens naam in het nageslacht zal voortleven en mét hem de roemrijke daden van de Land- Zee- en Luchtmacht. Voor ons zal deze naam spreken van moed, van onbuigzaamheid, van karaktervastheid en bovenal van een onkreukbare liefde voor Koningin en Vaderland.

Ook deze rede werd door de generaal beantwoord en wel op zeer geestige wijze. Hij gaf de belofte aan de bewoners van de straat om in moeilijkheden voor hun belangen op de bres te zullen staan.

Generaal Henri Gerard Winkelman.

Hiermede was de plechtigheid afgelopen en werd een rondrit gemaakt door de lange straat, voorafgegaan door de harmonie "St. Jozef" Langs de straat stonden vele bewoners, die den Generaal geestdriftig toejuichten.

Na de tocht werd de Familie Winkelman een thee aangeboden in Hotel "Huis ten Halve" door Soesterberg's Bloei. Hierbij waren behalve de reeds genoemden bij de verwelkoming ook aanwezig de Hoofdinspecteur van Politie Bakker, het Bestuur van Soesterberg's Bloei en het Bestuur van de Buurtvereniging "Generaal Winkelmanstraat".

De voorzitter van Soesterberg's Bloei, de Heer J. Nooder, sprak hier nog enige woorden. Na een uiteenzetting van doel en streven van Soesterberg's bloei en enige geestige opmerkingen sprak de Heer Nooder zijn dankbaarheid uit over de moed van den Generaal te willen capituleren in Mei 1940. Ik mis, zo sprak de Heer Nooder, op uw borst de Militaire Willemsorde 1ste klas als erkenning en beloning voor uw grootste daad. Gij had toen een zware taak te verrichten als legeraanvoerder en als staatsman. Beiden zijn vreemd aan elkaar, dus de opdracht was zeer moeilijk. Daarom was de handeling, die U heeft gedaan van zo groot formaat, dat de dank van het Nederlandse volk zal blijven voortleven. Nu is men aan het hervormen van het leger gekomen en kan ik mij niet indenken, dat het vormen van generaals een bazaar artikel is en dus mag ik veronderstellen, dat mensen zoals U nog wel eens om advies gevraagd zal worden. Uw wederverschijning in het civiele leven zal voor Soesterbergs Bloei een wegwijzing zijn bij voorkomende gevallen een beroep te doen op Uw kennis te versteviging van ons inzicht en tot heil van de bevolking.

In zijn antwoord gaf de Generaal zich op als lid van Soesterberg's Bloei en deelde mede, dat de hulde, die hedenmiddag zo spontaan en hartelijk hier in Soesterberg werd gebracht, hem buitengewoon goed heeft gedaan.

Nog lange tijd bleef men nog gezellig en ongedwongen bij elkander. Te ruim vijf uur werd de Familie Winkelman door den Heer Luijf wederom haar huis gebracht".

BRONNEN:

DOSSIER STRAATNAAMGEVING 1945-1955 (GEMEENTEARCHIEF SOEST, VOORLOPIG INVENTARISNUMMER 1558).

DR. L. DE JONG, HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN IN DE TWEEDE WERELDOORLOG, DEEL 2, 'S GRAVENHAGE 1969 (COLLECTIE AUTEUR).

OORLOGSVLUCHT

José van de Grift

Op de achterzijde van het Bevel zich te melden voor graafwerkzaamheden heeft de heer A.F. de Rond zijn vlucht beschreven.

BEVEL.

OP BEVEL der Duitsche Weermacht moeten zich alle mannen in den leeftijd van 17 tot 50 jaren ter uitvoering van graafwerkzaamheden melden.

Hiervoor moeten alle mannen van dezen leeftijd zonder verdere oproeping onmiddellijk op straat gaan staan.

Vrouwen en kinderen moeten in de huizen blijven. Diegene, die bij huis-visitatie nog in huis wordt aangetroffen, wordt bestraft.

BEWIJZEN VAN VRIJSTELLING van burgerlijke of militaire instanties moeten ter contrôle worden meegebracht. De bewijzen ontheffen niet van den aanmeldingsplicht.

Er moeten worden meegebracht: warme kleeding, stevige schoenen, dekens, eetgerei, mes, vork en lepel, proviand voor 1 dag

Meegebrachte fietsen blijven in het bezit van den eigenaar.

De dagelijksche vergoeding bestaat uit goeden kost en vijf gulden.

Het verlaten van de gemeente is voor alle bewoners verboden.

Bij poging tot vlucht wordt geschoten.

Ik aan den (ben) een van de beste herten naar een
gevallet op de (met) meesten botten, waar men weten
moende. Het was op Maandag. Ik had een groep me genomen
en op mijn beeping dat ik den een was (de) een meer moesten
het konde leventen en hadde met de (een) die dag daarop
naar in den herten (er) als dat herten. Ik heb een ander
de herten aan door de (een) en de (een) naar de (een)
gevallet. Naar het de pond die (een) de (een) alle
Er lag een (een) schip waar uit de herten een paar
hebben een (een) schip in herten. De wasser had herten
naar (een) op de (een) stond den (een)
beige de (een) naar de (een) (een) gaten in (een)
ik door een (een) overgaten. Op mijn naag
het het is (een) was, in (een) dat het (een) (een) was
Ik ben toen naar (een) (een) en (een) (een) (een)
de (een) op de (een) (een) de (een) (een) (een)
d' moegene Ma gebroed had op een (een) in (een)
opgehoed en (een) (een) (een) (een) (een) (een)
den (een) (een) (een) (een) (een) (een) (een) (een)
naar de (een) (een) (een) (een) (een) (een) (een) (een)
gewest.

“Ik (A de Rond) ben toen over de Lage Vuurse naar Laren gevlucht, op de fiets (met massieve banden), waar mijn zuster woonde. Dat was op maandag. Ik had een greep meegenomen en op mijn klompen of dat ik een boer was. (De boeren moesten het land bewerken en hoefden niet te graven). De dag daarop was er in Laren razzia, zoals dat heette. Ik ben toen achter de Larenaars aan door de Eemnesser polder naar de Eem gevlucht. Daar lag de pont die je over de Eem zette. Er lag ook een binnenvaartschip waar uit de kajuit een paar hoofden van Duitse soldaten kwamen. Ze waren heel confuus, maar deden niets. Toen ik op de Eemdijk stond, ben ik langs de Eem naar de Kleine Melm gereden en werd ik door een boerin overgehaald. Op mijn vraag hoe het in Soest was, zei ze dat het gevaar voorbij was. Ik ben toen naar huis gegaan en mijn vrouw heeft 's middags op dezelfde fiets de aardappels die ik 's morgens gerooid had op een land in Laren opgehaald en vertelde bij haar thuiskomst, dat ze een stoet mannen onder geleide van Duitse soldaten was tegengekomen, dus ik ben hen tweemaal te vlug af geweest. “

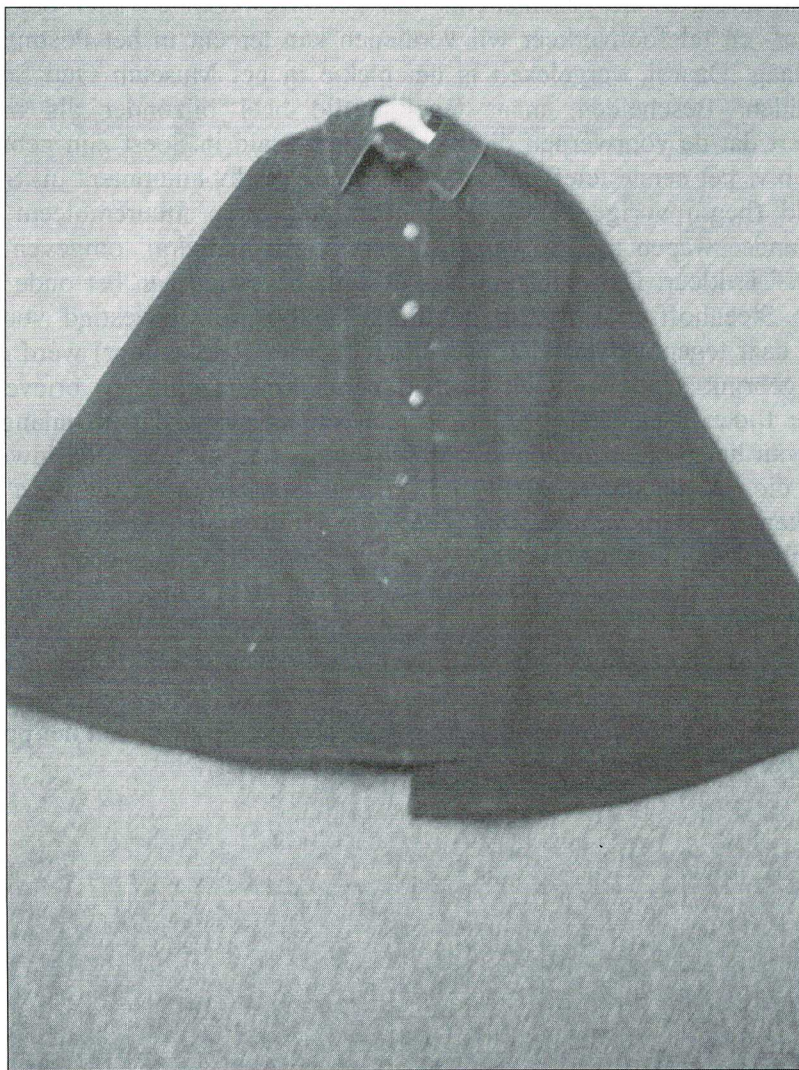
UIT/IN HET MUSEUM

Wim de Kam

In de trapopgang van de eerste verdieping naar de tweede verdieping van het museum Oud Soest (dicht bij de ingang van de ruimte waar de wisseltentoonstellingen worden gehouden) is een klein hoekje ingericht met herinneringen aan het PTT-bedrijf in de 19^e en 20^e eeuw.

Zo hangt er b.v. een cape die postbestellers vroeger bij koud en nat weer droegen (zie foto). Een inmiddels al jaren gepensioneerd postbesteller (dhr. Oversteegen) vertelde me dat de cape vooral ook was bedoeld om er voor te zorgen dat de brieven die besteld moesten worden droog in de brievenbus konden worden gedeponeerd.

Het bezorgen van brieven en goederen is historisch gezien al heel oud. In China was er 100 jaar voor Christus al een goed georganiseerde bodedienst voor de keizer. En ook uit andere oude beschavingen zijn er bronnen die wijzen op goed georganiseerde bodediensten.

Postbestellercape zoals deze in het museum Oud Soest te zien is.

In ons land was tot in de 18^e eeuw de bezorging van brieven etc. vooral een particuliere zaak. Pas in de Franse tijd (1807) werd het een overheidszaak. Wie zich uitgebreid in de geschiedenis van het postwezen en later ook van het telegraaf- en telefoonverkeer wil verdiepen kan terecht in het Postmuseum in Den Haag. Daarbij vergeleken is het plekje in het Museum Oud Soest heel bescheiden. Bescheiden, maar tegelijkertijd heel bijzonder als men zich realiseert dat de voorwerpen die hier zijn uitgestald in Soest zijn gebruikt. Zo ligt er b.v. het eerste telefoonboek waarin ook telefoonnummers uit Soest zijn vermeld (begin vorige eeuw). Er is een gietijzeren muurembleem van het Nederlandse wapen met de wapenspreuk 'Je maintiendrai' omgeven door de rode P.T.T. kleur. Dat embleem was destijds bevestigd aan het oude raadhuis aan de Steenhoffstraat waarin het P.T.T.kantoor was gevestigd voordat het schuin daar tegenoverstaande postkantoor (het huidige kantoor) werd gebouwd en in gebruik genomen. Ook staat er een felrode gietijzeren brievenbus uit vroeger tijden. Het deed me denken aan een interview dat ik onlangs in het kader van het project mondelinge geschiedenis had met een oud-inwoner van Soest die in de jaren dertig en veertig werkzaam is geweest op het P.T.T.kantoor. Hij vertelde dat een rode brievenbus tegenover het paleis Soestdijk destijds in de ogen van koningin-moeder Emma geen genade kon vinden. Een dringend verzoek werd gedaan om de bus groen te schilderen. Of aan de inspraak ook gevolg is gegeven kon hij zich niet meer herinneren. Hoe dan ook, in een tijd dat het schrijven van brieven in snel tempo achterhaald lijkt te worden door internet- en e-mailverkeer is het verrassend plezierig om direct in de eigen omgeving nog iets van de sfeer te proeven van het postbedrijf in vroeger jaren. Ook dat kan in het Museum Oud Soest!

De leden van de Historische Vereniging Soest werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen. Voor nadere informatie kunt u met de contactpersonen overleggen, te weten:

Werkgroep:

Archeologie	: de heer J. van der Putten,	035-6018965
Genealogie	: de heer W. Routers, routers@wanadoo.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis	: de heer W.P. de Kam, wim.de.kam@wolmail.nl	035-5880048
Contact Gemeentelijke Monumentencommissie	: de heer H. Gerth,	035-6016635
Contact Museum Oud Soest	: de heer A.J. van den Dijssel,	035-6027238

De contributie bedraagt € 18,15 per jaar

Betaling is mogelijk : - op de postrekening van de penningmeester
Historische Vereniging Soest nr. 54 59 218
- dan wel op de bankrekening van de Vereniging bij
de Rabobank te Soest, rek.nr. 3599.02.235
(Giro van de bank: 21 27 75)

Losse nummers : Verkrijgbaar bij de secretaris.

Leden	€ 2,50
Niet-leden	€ 5,00

INHOUDSOPGAVE VOORJAARSNUMMER 2003

	Blz.
Abram Stokhof de Jong	1
Scherpenhof, een statig monument	6
Pastoor Rademaker (deel 4)	7
De familie van Hofslot (deel 2)	14
Omdoping Verlengde Postweg naar Generaal Winkelmanstraat	22
Oorlogsvlucht	28
Uit/in het museum	30

